

“O mâneviye ise, ya siyak veya sibak-ı kelâmdan veya başka âyetten birer emare, o mânâya işaret eder.” Kelâmın "siyak ve sibakı" ne demektir; açıklar mısınız?

Siyak-sibak: Kelimenin taşıdığı mana itibariyle **siyak**, sözün son tarafı ve devamı; **sibak** ise, ön tarafı ve evveliyatı demektir. Kelâmın; evveline güzel bir netice, sonrasına iyi bir başlangıç olmasıdır. Kelâmda baş ve sonun birbirine uygun ve tutarlı olmasını ifade eder. Batı dillerinde "**context**" kelimesiyle karşılanan siyak, Türkçe'de "**bağlam**" ifadesiyle karşılanmaktadır.

Siyak-sibak bir yönüyle "**resmi bir bütün olarak görmektir.**" Çünkü Kur'an kendi içinde tam bir bütünlüğe sahiptir. Âyetlerin ve sûrelerin kendilerinden önceki ve kendilerinden sonraki âyetler ve sûrelerle münasebeti olduğu gibi, Kur'anın tamamıyla da münasebeti bulunmaktadır.

Bektaşîye "*Neden namaz kılmıyorsun?*" diye sormuşlar. "**Kur'an, 'Namaza yaklaşmayın!' diyor.**" demiş.

"*Âyetin devamını da oku.*" dediklerinde ise, "**İlerisine hâfız değilim.**" diyerek, işin içinden sıyrılmaya çalışmış. Âyetin devamında, "**sarhoş iken**" kaydı yer almaktadır.(1)

Bir de şu âyete bakalım:

"(Ey Peygamber) De ki: Ben gaybı bilmem."(2)

Bu âyetten yola çıkan birisi, "*Hazreti Peygamber, hiçbir gayb bilgisine sahip değildi. Hadis kitaplarında gelecekle ilgili O'na nispet edilen sözler, mevzudur, sonradan uydurulmuştur.*" neticesine varabilir.

Hâlbuki,

"Gaybı bilen Allah, razı olduğu elçiden başka kimseye gaybını izhar etmez."(3)

âyeti, birinci âyeti anlama noktasında bize rehberlik etmektedir. Âyetler beraber mütalaa edildiğinde ortaya çıkan sonuç şudur: Hazreti Peygamber, kendiliğinden gaybı bilemez; fakat Allah'ın bildirdiği kadar bilmesine hiçbir engel yoktur.

Sûrenin kendi içinde bütünlüğüne, Kıyame Sûresinde geçen şu âyetlerle bakabiliriz:

"Onu söylemek için acele edip dilini kımıldatma."

"Şüphesiz onu toplamak ve okumak bize aittir."

"O halde, onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et."

"Sonra onu açıklamak da bize aittir."(4)

Bu âyetlerin açıklamasında genelde şu rivayete yer verilir:

Hz. Peygamber, vahiy geldiği esnada âyetleri eksiksiz bir şekilde ezberlemek maksadıyla dilini oynatarak tekrar etmekteydi. Allah, bu âyetleri indirerek Onu rahatlattı.(5)

Yani *"Ey Peygamber! Kur'an'ın vahyi sana geldiğinde, 'ondan bazı şeyleri kaçırabilirim' şeklinde bir telaş ile dilini kımıldatma. O vahyi göğsünde cem etmek ve kıraatini dilinde sabit kılmak bize aittir. Cebrailin lisanıyla onu sana okuduğumuzda sen de onun okunuşunu takip et ve tekrarla, ta ki zihninde sağlam bir şekilde yer etsin. Sonra, Kur'an'ın manalarından sana müşkil gelenleri beyan edip açıklamak da bize aittir."(6)*

Sûrenin bütünlüğü açısından baktığımızda, bu rivayetin burada kullanılması ve ayetlerin buna göre anlaşılması hiç de uygun görülmemektedir. Zira sûrenin tamamı kıyametle alâkalıdır ve bir buçuk sayfa tutan bu sûrede kıyamet çok muhteşem bir şekilde tasvir edilmektedir. Üstteki âyetler de yine kıyametten bir tablo bize sunarak bu tasviri çok daha etkili hale getirmektedir. **Şöyle ki:**

Sûrenin 13. âyetinde şöyle denilir:

“O gün insana, yapıp yapmadığı ne varsa bildirilir.”

Öyle görülüyor ki, üstteki âyetlerde geçen zamir, kıyamette hesaba çekilen kimse ile alâkalıdır. Yani, diğer âlemde insana amel defteri verilir, korkusu sebebiyle sür'atle okurken dili sürçer. Ona **“Onu söylemek için acele edip dilini kımıldatma.”** denilir. Çünkü vaadimiz gereği bütün amellerini cem etmek ve onları sana okumak bize aittir. Biz sana okuduğumuzda ikrarla veya teemmülle sen de okunuşunu takip et. Sonra, bu yaptıklarına terettüp eden cezayı anlatmak da bize aittir.”(7)

Dipnotlar:

(1) Nisa, 4/43.

(2) En'am, 6/50.

(3) Cinn, 26-27

(4) Kıyame, 75/16-19.

(5) Buhari, Tefsir: 75/1-2; Bed'ul-vahy: 4; Tevhid: 43; Müslim, Salât: 148; Tirmizi, Tefsir: 75/1; Nesai, Sünen, İftitah: 37; Ahmed b. Hanbel, 1/343.

(6) Beydâvi, III, 621.

(7) Beydâvi, III, 622.